

20 år av envig samhällsdebatt

Sedan våren 1994 har SocialPolitik beskrivit hur det Nya Sverige vuxit fram.

Belyst ökande klyftor. Försökt ge insikter. Värnat jämställdhet och rättvisa
– ur ekonomiskt, etniskt, ålders- och genusperspektiv.

Text: Maria Wallin | Bild: Bibbie Friman & arkivbilder

I den ekonomiska krisens 90-tal startade vi – ett antal skribenter, forskare, socialarbetare, psykologer, läkare, lärare och aktiva inom funktionshinderrörelsen en oberoende tidskrift för att kunna "säga som det är, så länge det behövs". Vem kunde tro att SocialPolitik fortfarande behövs. 2014 mer än någonsin?

Vi hoppades att om vi bara kunde få svångremspolitikerna då att lyssna på kunskap från forskning och beprövad erfarenhet, så skulle man se alla barn som åkte ut med badvattnet. Att besparingar då skulle bli kostnader senare. Att bara medveten politik kunde hejda segregationen. Att ett jämlikare samhälle gav mervärde åt alla.

Den första ledaren – undertecknad av *Barbro Holmberg*, socionom och redaktör, *Sven-Axel Månsson*, professor i socialt arbete och mig själv, avslutades:

"SocialPolitik punkterar myten om den late socialbidragstagaren och visar att var femte person i arbetsför ålder saknar försäkringsskydd. Ungdomar, ensamstående mammor och invandrare står i dag utanför sjukförsäkringen och a-kassan och är hänvisade till behovsprövning."

Det var första gången *Tapio Salonen* presenterade resultaten från sin banbrytande forskning om hur fattigdomen numera ser ut.

Då anade vi inte att Sverige skulle gå längre i sin omdaning än många andra länder i Europa. En bostadspolitik helt utan

sociala hänsyn (sid 29). Med vinstuttag inom skola, vård, omsorg som nästan ingen annanstans. Det är slående hur aktuell utgivningen fortfarande känns (sid 12).

SocialPolitik har alltid slagit vakt om sitt oberoende, men det har också inneburit en svaghet – usla resurser. Det begränsar. Inom journalistiken är det fint att vara "först". Trots att det har hänt, har vi inget trimmat maskineri för att göra scoop av nyheten.

Ett av "scoopen" landade inte ens i tidningen, som när Marie Hessle i en intervju 2004 uttryckte: "Jag har hört att barn medvetet har försummats, att de i princip svultits... ja, vätskebrist... så att de måste in på sjukhus... säger Marie Hessle och hänvisar till BUP i Umeå.

– En strategi som finns är att vid avslag så överges barnen, jag vet att en måndag var det 30 barn som togs omhand av Migrationsverket." (SocialPolitik nr 3/2004).

Vi lät Marie Hessle läsa sina citat och blev i ärlighetens namn förvånade över att hon lät så anmärkningsvärda uttalanden stå kvar. När nr 3 var klart följde vi upp citaten och la ut fortsättningen på vår dåvarande hemsida. Ansvarig psykolog på BUP i Umeå höll med Hessle och tillfogade dessutom egna häpnadsväckande detaljer. Men Migrationsverket hävdade att de ingenstans eller någon gång fått ta emot så många barn på en och samma gång. Både Hessles och BUP:s uttalanden tycktes helt tagna ur luften. Vid fortsatta samtal med BUP i Umeå blev bilden snabbt allt suddigare. Vi gick ut med nya fakta på hemsidan och i pressreleaser till olika redaktioner. Resten är historia.

Samtidigt utnämndes Marie Hessle till "regeringens samordnare för att förebygga apati bland asylsökande familjer". Migrationsministern hette Barbro Holmberg, densamma som grundat SocialPolitik tio år tidigare. I nr 2/2004 hade vi en intervju med henne (se www.socialpolitik.com).

Nr 1 utkommer alltid 8 mars. SocialPolitik är en feministisk tidskrift. 8 mars syns det mer än vanligt. Nr 1/1999 hade tema våld.

Hela numret är ett dokument över hur Sverige då såg på mellanmännskligt våld. Många av aritklarna är banbrytande. *Lars Gårdfeldt* skrev om våld i samkönade relationer. Det är också en av de första gånger som våld mot äldre fick fokus. Vi besökte en av landets första mansjourer. I senare utgivning berättade vi hur barn som bevittnar våld tar skada. Vi förde fram den första forskningen kring våld mot kvinnor med funktionsnedsättning, och sambandet mellan våld mot familjemedlemmar och husdjur.

Inför nr 1/1999 reste fotografen *Bibbie Friman* till Karolinska institutets rättsmedicinska avdelning och träffade docent *Kari Ormstad*. Här är Bibbies kommentar till ett mittuppslag vi knappt visste om vi vågade publicera med bilder på misshandlade och avlidna kvinnor ur Ormstads arkiv:

"Vi gick igenom bildarkivet och jag blev mer och mer blek. Tänkte, ska jag sluta titta nu, ska jag be om en paus? Men Kari Ormstad fortsatte visa bilder på svårt skadade kroppar.

– Den här kvinnan kommer jag mycket väl ihåg, sa hon, när ännu en ihjälslagen kvinnokropp kom upp på bildskärmen. Jag hade henne flera gånger inlagd och visste att inom ett år kommer jag att få obducera henne.

Kari Ormstad berättade utifrån sin mångåriga erfarenhet. Jag är så förundrad över hur dessa människor klarar av sina jobb. Någon måste ju utföra det. Respekt!"

Genom åren har SocialPolitik porträtterat människor som på olika sätt haft betydelse för utvecklingen av svensk välfärd, det sociala arbetet och psykiatrin. En av giganterna är *Barbro Sandin* (nr 4-5/2003). Som kurator gick hon emot hela det medicinska etablissemang på Sätters sjukhus. *Carina Håkansson* skrev personligt och flyhänt och Bibbie Friman for till Lerum för att fotografera:

"Barbro Sandin öppnade dörren med det lila håret utsläppt, i morgonrock!

– Det är inte idag, sa hon.

– Jo, sa jag.

Hon försvann in i köket och kom strax tillbaka.

– Jo, det är det, sa hon. Vänta, jag kommer om en stund.
Under tiden jag väntade serverade hennes man te och smörgås.
Så kom hon skridande nedför trappan, ursnygg, med håret uppsatt.
– Har du varit inne i ett mentalsjukhus, sa hon och såg mig stint i ögonen.
– Nej, men jag har växt upp i Falköping. Där fanns ett jättestort mentalsjukhus och min mamma gick på valium i sju år under min uppväxt.
– Man får inte göra så mot människor! röt hon till.
– Men, sa jag, hur fick du dem friska? Och tänkte på Tokfursten som utbildade sig till psykolog.
– Man måste lyssna på dem och respektera det de berättar, men inte följa med i deras verklighet svarade hon.
Sunt förnuft, intelligens, integritet. Och ett stort hjärta, tänkte jag.”

Reportagen, människorna, deras liv och villkor. När Conchita vunnit Eurovision Song Contest kan det vara svårt att föreställa sig hur nyss det var tufft att vara transa. Julia, Ann, Angel... ingen vågade heta annat än ett taget förnamn. Andra tabun råder kring vad som får sägas, som upprördheten kring sprutrummet för narkomaner i Oslo, eller narkotikadebatten på nätet med okvädningsord nyligen. All time high nådde också Dodillet versus Månsson, huruvida prostitution är att se som vilket yrke som helst.

Vad är då normalt? Vem är normal? Hur sjuk får man vara ibland, och ändå vara människa? Var ligger funktionshindret? I ett oförstående otillgängligt samhälle eller hos individen? Ung och identitetssökande, hur är det? Gammal och orkeslös? Men innan dess, vad innehåller livet då? Och får man dricka på hemmet? Jo, på Högsbo höjd, men bara på rummet. Reportage av *Örn Lindstrand* 2001 med Bibbie Frimans bilder. Hon minns: ”Flertalet hade varit hemlösa i decennier. Det fanns hopp och en stor värdighet. Skammen, bitterheten, skulden allt var uppe på bordet, det var skamlöst på Höjden.”

Och den som dör utan släkt eller vänner Saknad av ingen? Jo, då finns Yngve Ernst, begravningsentreprenör, som hämtar på sjukhuset, klär fint och lägger i kistan, håller ensam en ceremoni, säger: "Jag kände inte dig, men... Vila i frid."

Den sociala barnvården är en fråga vi gång på gång återvänt till. Bristfälliga utredningar, avsaknad av dokumentation och uppföljning. Forskningen visar: omhändertagna barn har sämre skolgång, utbildning, hälsa, högre risk för arbetslöshet, suicid etc. I nr 1/2014 skriver barnexperten *Madeleine Cocozza* att vi måste inrätta en Barnskyddsmyndighet med utbildade specialister. För rättssäkerhetens skull – och barnens.

Liv och död, värdighet och utsatthet. Tungt, jo kanske. Men allt kan bli så mycket bättre. Det är drivkraften. År efter år.

[Maria Wallin](#)